

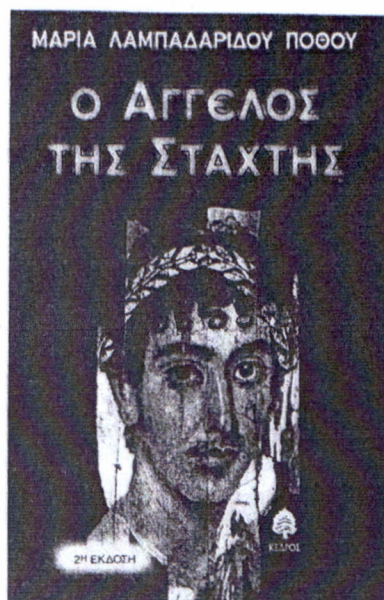
Προς την Αχερουσία

της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ ΠΟΘΟΥ
Ο άγγελος της στάχτης
Αθήνα, Κέδρος, 2001
Σελ. 552

Απαντήσεις στο μυστήριο της ύπαρξης μέσα από ένα οδυνηρό, συγκλονιστικό, μεταφυσικό μα προπαντός μοναχικό ταξίδι της ψυχής στη μνήμη επιδιώκει να βρει ο Φοίβος Δαλέζιος, ένας σύγχρονος Ορφέας ή, ίσως, η μετεναόρκωσή του. Ο ήρωας του δωδέκατου μυθιστορήματος της Μαρίας Λαμπαριδου Πόθου είναι ένας άνθρωπος που, κορεσμένος και κουρασμένος από τα συμπαρομαρτούντα του σύγχρονου τρόπου ζωής (δημόσιες σχέσεις, εξαντλητικές επαγγελματικές υποχρεώσεις, ακούσιες φιλίες, ασφικτική ενημέρωση), αποσύρεται σ' ένα παλιό σπίτι, σ' έναν τόπο ομιχλώδη, σ' ένα χωριό φιλήσυχο αλλά φορτωμένο με θρύλους ανεξίτηλους και σκοτεινούς: εύλογα, καθώς βρίσκεται στις παρυφές των Πυλών του Άδη.

Μια ιστορία για το παράδοξο και ανοίκειο που όμως προβάλλει πεισματικά, παρήγορα αληθινή

Ο Φοίβος διακρίνεται για τις δεινές μουσικές του ικανότητες. Η μουσική σύνθεση λειτουργεί σαν μέσο ερμηνείας του περιβάλλοντος και των ερεθισμάτων τα οποία αυτό εκπέμπει. Συνεπώς, λαμβανόμενου υπόψη του μουσικού ταλέντου του Ορφέα, παρατηρούμε ότι από νωρίς η συγγραφέας φιλοτεχνεί με ευδιάκριτους τόνους το σκηνικό της. Ο Άδης, τα ανήσυχα πνεύματα των νεκρών και ένας θνητός που ξεδιαλώνει ένα μπλεγμένο νήμα, θα καταδυθεί στον κάτω κόσμο και θα γνωρίσει τη δική του ιστορία αφού θα έχει διανύσει τον μακρύ και κακοτράχαλο δρόμο της αυτογνωσίας. Ο Φοίβος δεν είναι μόνο σ' αυτή την πορεία. Οδη-

γός του, πηγή έμπνευσης και διακριτικός προστάτης του θα είναι μια μυστηριώδης, άυλη, έκπαγλη και βαθύτατα ηχηρή φιγούρα, ο Κωνσταντίνος. Οι δύο άντρες συνειδητοποιούν πως αλληλοσυμπληρώνονται ποικιλοτρόπως. Ο Φοίβος νιώθει πως βρίσκεται σ' ένα «αλλού» ακατανόητο, ωστόσο οικείο στον Κωνσταντίνο, ενώ ο τελευταίος ταλανίζεται από ξεχρώτα άγνη, μια υπόσχεση που εκκρεμεί και μια μνήμη οδυνηρά άδεια. Ο Φοίβος μόνο μπορεί να αφηγηθεί τα ασημονημένα βιώματά του και εκείνος σε αντάλλαγμα οδηγεί την ψυχή του στον καθαρό, στον εξαγνισμό.

Οι πορείες των δύο ηρώων διασταυρώνονται σε μονοπάτια του μακρινού παρελθόντος. Ο Φοίβος είναι ο Ορφέας που κατέβηκε στον Άδη για να φέρει πίσω την αγαπημένη του Ευρυδίκη και ο Κωνσταντίνος είναι ο Κωνσταντίνος του δημοτικού τραγουδιού που νεκρανασταίνεται για να τηρήσει τον όρκο του απέναντι στη μητέρα του και από άπλητη αγάπη προς την αδερφή του, την Αρετή. Τα δύο αδέρφια εγκλωβίζονται στο χρόνο σ' έναν αέναο

ΔΙΑΒΑΣΩ 1αν. 2009

κάθαρσμο, ηχητικό μοτίβο του βιβλίου. Με βάση αυτούς τους πολύ γνωστούς και πρόσφορους για ανάλυση μύθους, η Λαμπαδαρίδου Πόθου πήρανε τη δική της ιστορία, ερμηνεύοντας τα στοιχεία εκείνα που θα συνθέσουν ένα νέο μύθο, μια μεταφυσική υπόσχεση για τη σωτηρία της ψυχής, έναν αλληγορικό εναγκαλισμό νεκρών και ζωντανών. Είναι αλήθεια πως η συγγραφέας αρθρώνει την πλοκή αλλή και τα υφέρποντα επίπεδα εκδίπλωσης και «ανάγνωσης» της ιστορίας με μαεστρία, επιδεξιότητα και κυρίως με ευκρίνεια. Ο αναγνώστης από την πρώτη σελίδα καλείται να εξοικειωθεί με ένα ιδιάζον κλίμα, με ένα χρόνο απροσδιόριστο, άμετρο και μια πραγματικότητα ποθυποϊκίλη στο μέτρο που το αδύνατο υποχωρεί μπροστά στη δύναμη του ανθρώπου που ζητά να μάθει τα μυστικά και την προϊστορία της ύπαρξής του.

Η Μ. Λαμπαδαρίδου Πόθου έχει δουλέψει επαρκώς τους αφηγηματικούς της τρόπους ώστε, φαινομε-

νικά, ανεμπόδιστα να ανοίγει διόδους διατύπωσης μιας μεταφυσικής εμπειρίας, αποκαλυπτικής για το υλικό από το οποίο συντίθεται η ψυχή. Παρά τη «δύσκολη» θεματική, ευτύχημα είναι ότι η συγγραφέας επέλεξε ένα λόγο απέραντο, πομπώδη όπου χρειάζεται, ευρηματικό, διαυγασμένο από υποβλητικότητα, ικανό να μεταδώσει την αίσθηση μιας φύσης ζωντανής, ισχυρής, υπερβατικής και ανθρώπων που υποφέρουν από απώλεια και παραποιούν ανάμεσα σε σδήριτα ερωτηματικά. Το έργο της είναι παραμυθία και παραμύθι μαζί. Μια ιστορία για το παράδοξο και ανοίκειο που όμως προβάλλει πεισματικά, παρήγορα αληθινή.

Είναι γεγονός ότι η συγγραφέας έχει μελετήσει επίμονα και επιστομένως τα του θανάτου και της μεταθανάτιας μεταφοράς των ψυχών σε μια άλλη διάσταση, σε άλλον τόπο συγκεκριμένα, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει πως έχει μεταφέρει αυτούσια τα αναγνώσματά της στη γραφή της. Αυτή η ο-

Η Μαρία Λαμπαδαρίδου Πόθου

γράφει για το βιβλίο της *Ο άγγελος της στάχτης*

Λίγα κείμενα με συγκλόνισαν στη ζωή μου όσο το «Τραγούδι του νεκρού αδερφού», η δύναμη του όρκου που έκανε τον Κωνσταντίνο να σηκωθεί από το μνήμα και να πάει να φέρει την αδερφή. Ένα τραγούδι που ενσωματώνει όλη την ποίηση του λαού στον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισε τη μεταφυσική του. Χρόνια με προκαλούσε ως συγγραφέα αλλά και με τρόμαζε. Πέριμενα να αισθανθώ έτοιμη γι' αυτό, να κυοφορηθεί μέσα μου σ' έναν καινούριο μύθο. Δεν ήταν εύκολο. Βήμα βήμα περπάτησα με τον Κωνσταντίνο στα μοναχικά μονοπάτια της καταχνιάς, στην αντίπερα όχθη, να βρω τον άλλο πόνο, την άλλη γνώση, τους δρόμους ενός νέου Ορφέα.

Όποια τύχη κι αν θα έχει Ο άγγελος της στάχτης στις περίεργες μέρες μας, εγώ ξέρω πως

έγραψα ένα μυθιστόρημα με μια δύναμη μέσα του.

Ήταν η αγάπη που κράτησε χίλια χρόνια και έκανε το πέτρινο δέντρο ν' ανθίσει. Ήταν ο όρκος που νίκησε το σκοτεινό θεό. Ήταν η μουσική του Φοίβου που ανέτρεψε το άβυστο του Άδη. Ήταν ο ίδιος ο Κωνσταντίνος που μπήκε στην προϋπαρξιακή διαδρομή του και έζησε την περιπέτεια της ευφύιας του. Δυο πρόσωπα μαγικά που συναντιούνται στο λυκόφως της ζωής και του θανάτου. Κουβαλούν ένα διαφορετικό κόσμο το καθένα, μια άλλη μνήμη, μια άλλη εκδοχή της κοσμικής αλήθειας.

Η περιπλάνηση της ψυχής πριν από τον πόνο της εφημερότητάς της.

Ο λυπημένος Άγγελος της στάχτης που νίκησε το Έρεβος.

Ο ορφικός εραστής, ο γητευτής των ψυχών.

Σήμερα λέω, μια ποιητική γεωγραφία του Άδη μετατοπισμένη στο τοπίο των ζωντανών.

Φαντασία και διαίσθηση και στοιχεία ζωντανά από το δημοτικό τραγούδι, από την ομηρική νέκυια, από τα ορφικά, από την Παλατινή Ανθολογία, από τις παραδόσεις μας τις τόσο πλούσιες για το ταξίδι της ψυχής και τον άλλο κόσμο.

Σε μια εποχή που ο θάνατος έγινε η πιο ευτελής πράξη θέλησα να δώσω ένα μυθιστόρημα που να ανιχνεύει το άδυτο της ψυχής. Την ψυχή. Ένα μυθιστόρημα για την ψυχή.

φομοίωση του υλικού μαρτυρά, άλλωστε, και την επιμελή δουλειά της. Ωστόσο, το δημιούργημα της Λαμπαδαρίδου Πόθου δίνει έντονα την εντύπωση ότι πάσχει από έλλειψη ιδιαίτερης ννοής. Τα πρόσωπα, προερχόμενα όλα σχεδόν από παγιωμένους μύθους και παραδόσεις, φαντάζουν υπερβολικά δυσθεώρητα, απρόσιτα και απόμακρα, ψυχρά. Για παράδειγμα, ο Φοίβος μπορεί να χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο ως κύριο μέσο ενημέρωσης, αλλά αυτό δεν τον φέρνει πλησιέστερα στον ψυχισμό του σύγχρονου ανθρώπου απ' όσο είναι ο Κωνσταντής της παραλογής.

Στο βιβλίο είναι επίσης διακριτή μια, εν πολλοίς, αναμενόμενη αμηχανία όσον αφορά την εκμετάλλευση και τον ευρύτερο χειρισμό της προβληματικής. Η συγγραφέας αρκείται σε επισημάνσεις παρά σε εμβαθύνσεις και μένει μάλλον στις προθέσεις, κάτι που σε καμία περίπτωση δεν αφαιρεί από την απόλαυση της ανάγνωσης. Ο αναγνώστης ακοίλου-

***Η συγγραφέας αρκείται σε
επισημάνσεις παρά σε εμβαθύνσεις
και μένει μάλλον στις προθέσεις,
κάτι που σε καμία περίπτωση
δεν αφαιρεί από την απόλαυση
της ανάγνωσης***

θεί, βιώνει, θα τοημούσαμε να ισχυριστούμε, μια πορεία προς το άγνωστο, μια πορεία σε αναζήτηση του αδιευκρίνιστου, αλλά ζωτικής σημασίας, αποθεσθέντος. Πρόκειται για μια περιπλάνηση στα έσχατα του χρόνου, ένα καθαρτήριο υπαρξιακό ταξίδι μέσα από διαδρόμους σκοτεινούς και μνήμες πασαλισμένες με στάχτη.

Η συγγραφέας χωρίς να ερμηνεύει, παρουσιάζει μια πραγματικότητα που θα μπορούσε να υφίσταται, ή υφίσταται εν δυνάμει, μια πραγματικότητα για την ψυχή που ανεξάρτητα από το σώμα διανύει τη δική της πορεία στο χώρο και το χρόνο. Παρά τις αδυναμίες που επισημάνθηκαν παραπάνω, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε την ποιότητα του όλου εγχειρήματος της Λαμπαδαρίδου Πόθου. □